

Национален референдум. Въпроси на национален референдум и гаранции за вземане на информирано решение от гражданите

Темата за националния референдум стана особено актуална за страната ни в последните месеци. Намирам, че тя не случайно е предмет на обсъждане в Правния съвет, за което отправям лична благодарност на Президентската институция, която, в лицето на младите хора на Република България, търси вероятно актуалната, съвременна и иновационна интерпретация, заложената във философията на националния референдум, като феномен.

В основата на термина „*национален референдум*” са заложени, от моя гледна точка, три начала: **допитване, средство за изразяване на мнение и значима тема за държавата**. В контекста на тези начала се изгражда определението за референдум – *„Пряко допитване до народа, който чрез гласуване трябва да изрази мнението си по важен държавен въпрос”*.

В условно определените три начала приемам **средството за изразяване на мнение** за constanta. Това е приетата процедура на гласуване, която не се променя по отношение на реализирането на феномена „национален референдум”, т.е. тя не е актуализирана, осъвременена и не носи иновационно начало. В тази посока, анализ по проблема, голямо значение за смисъла от допитване, реализирането на такъв референдум, както и гаранциите при взимане на информирано решение от гражданите, имат другите две начала – **допитването и темата на референдума**.

Актуалността на националния референдум се определя до голяма степен от нивото на зрялост на обществото и изградената гражданска позиция. При липсата на такава, смисълът от **допитване** се губи и референдумът е обречен по смисъла на юридически и морален казус. Съвременната обстановка в страната, при правени SWOT анализи от различни социологически структури, доказва наличието на гражданско позициониране и определен етап на гражданска зрялост. Последното твърдение може да се докаже с факта на съвременното говорене „за” и „против” необходимостта от съществуването на атомната енергетика, като част от енергийната сигурност на държавата. Степента на зрялост, за съжаление, може да бъде констатирана след провеждането на допитването, т.е. след установяване на резултатите, които е възможно да бъдат и неудовлетворяващи. Кога те ще са такива? Когато общественото очакване се размине като позиция с очакването на управляващите – хората отговорни и компетентни за реализирането на ключовия проблем.

Темата на националния референдум също не може да бъде постоянна величина. Нюансите при нейното поставяне могат да определят изхода на референдума. Темата трябва да бъде много ясна на тези, пред

които се задава, както и, въпреки яснотата си, да бъде обстоятелствено разяснена на гражданското общество. Популизма при поднасянето и разясняването на темата на референдума може да изгради лош сюжет на последващи решения в интерпретирането ѝ.

Националният референдум, питащ: "Да се развива ли ядрената енергетика в Република България чрез изграждане на нова ядрена електроцентрала?" предизвика множество интерпретации на хората, натоварени с нелеката задача да внасят яснота, а именно медиите. Интерпретирането на темата в определени, макар и провокативно насочени, вариации доказва според мен няколко акцента, които са потвърждение на казаното по-горе:

- Липса на традиции в организирането и изграждането на тематичното ядро на националния референдум. Наложил се често да чуваме, че тези, до които ще се допитват – народът, не е достатъчно подготвен по темата, т.е. не е компетентен по темата „атомна енергетика”. При наличието на традиции в тази област би станало ясно, че не е необходимо мнозинството допитани да са компетентни по темата, а да имат желание да изразят позицията си и то не толкова локално, колкото глобално – от гледна точка на алтернативните източници, които не само са източници на бъдещето, но и гаранции за опазване на планетата и в този смисъл - за опазване и земите на България, като част от тази планета.

- На второ място поставям степента на изградено гражданско общество, което не само да има желанието да влезе в процедура на гласуване, но и да може да прецени до каква степен подаденият глас ще повлияе решаващо на компетентните структури да направят правилния избор при взимането на стратегически решения за живота в страната ни за следващите десетки години. Привилегията да се делегират права на хората, компетентни по темата в дълбоката ѝ същност, е в основата на успешния национален референдум.

- На трето място и не на последно, разбира се, националният референдум би трябвало да се възприеме като форма на обединителен феномен за нацията, отново по смисъла на едно съвременно интерпретиране, и категорично да не се приема като формат на поляризиране на гражданското общество. Дори от гледна точка на възможността подобно допитване да осветли част от гражданите по тема, която определя живота им непряко.

Гаранции за взимане на информирано решение от гражданите може да има в контекста на изградената от мен теза, при приет иновационен модел на формиране на мнение, позиция, отстояване на позицията и създаване на гражданска култура за приемане на общочовешките необходими, които са и български.

Консервативното допитване и интерпретиране на темата би могло единствено да поляризира гражданското общество и в този смисъл да усложни задачата на компетентните структури.

Обединяването на една идея чрез национален референдум би могло дори да изтласка и даде възможност да се преодолее негативен етап от развитието на една държава. Степента на позитивно приемане на темата, което е и гаранция за успешен референдум, може да бъде предпоставка за качествена оценка на зрялото гражданско общество вътре в държавата и при наличните иновационни средства на XXI век да даде международен отзвук, който да гарантира престиж на държавата ни на европейската, а защо не и на световната карта на развитие на човечеството.

Вярата в силата на гражданското позициониране – като европейска ценност и убедеността в държавническото мислене при предлагането на национален референдум по тема, още повече, ако тя не е заключена само в рамките на държавата ни, може да бъде бърза и успешна стъпка за просперитет.

България е част от европейското семейство. В своето дълго историческо съществуване на Стария континент, тя не веднъж е била пример за това, как при силно желание, родено от единен народ може да се родят идеи и живот, които да бъдат пример за съседни и не само държави. В този смисъл дори и без особени традиции в посоката на народното допитване – националният референдум, българският гражданин може да демонстрира, с поведението си, гаранция за взимане на информирано решение, полезно за България и за Европа.

Благодаря, за възможността да интерпретирам по тема, която колкото и конкретна, се оказва всеобхватна и базисна за успешното развитие на България, като част от европейското семейство.

Яна Тодорова
Югозападен университет „Неофит Рилски”